

Az akác – a Nyírség aranya

Bíró Imre

Nyírerdő Zrt., Baktalórántházi Erdészet, 4561 Baktalórántháza Zöldfa u. 2.

Bevezetőmben szeretném elmondani, hogy nincs ma még egy annyit támadott fafaj mint az akác. Ez a fafaj az, amely törvényben, és kiadott rendeletekben deklaráltan üldözendő irtandó a magyar flórából. Szennyezi és elfoglalja azokat az élőhelyeket, amelyeken több őshonos fafaj is megtalálhatná életfeltételeit, ha nem lenne egy ilyen agresszív és idegen honos fa amely ki szorítja onnan őket. Úgy hangzik mint egy igazi gyűlölet beszéd. Pedig ez a fafaj ma több mint 440 ezer hektáron alkot erdőállományokat hazánk területén.

Ne szaladjunk előre, kezdjük az elején. Magyarország erdeinek 21%-át a Nyírség erdeinek 47%-át borítják akác állományok. Hogy ez sok vagy kevés azt nem tisztem eldönteni. Azonban annyi bizonyos hogy célszerű külön választani a hegy és dombvidéki termőhelyeket, ahol az új erdőtörvényben az első három természetességi kategóriába sorolt erdőállományok díszlenek, és a zömömmel Alföldi területekre korlátozódó utolsó három természetességi mutató valamelyikébe besorolt intenzív művelésű gazdasági erdőket.

Mint gyakorló erdésznek, aki a termőhely teljesítőképességét ismerve dönt egy-egy fafaj természetéről, fontos együtt kezelni a termelési, védelmi és közjóléti célokat. Ezért és talán azért mert most a Nyírségben vagyunk célszerű csak a Nyírségre, mint hazánk második legnagyobb kiterjedésű homokterületére koncentrálni és az erdőgazdasági táj talajadottságai alapján bemutatni az itt folyó akác természetét.

Az akác, mint adventív fafaj, Észak Amerikából 1710. körül került be Magyarországra. Eleinte mint parkfa, majd honvédelmi célokból kivitelezett fásításoknál kap szerepet.

A múlt század elején induló Alföldfásítás során kiemelten kezelik, és állományainak területe ekkor igen gyorsan növekszik. Jó tulajdonságai révén gyorsan az alföldi ember fájává válik. Sokrétű hasznosíthatósága miatt országszerte ekkor már jelentős mennyiségben ültetik.

Jól alkalmazkodott a Nyírség csapadékszegény és szélsőséges időjárási viszonyaihoz, az itt előforduló jól szellőzött talajokon kimondottan jó növekedést mutat.

Jelentős területfoglalása révén kincsképző az itt élők számára.

Növénykórtani és erdővédelmi szempontból azonban a nagykiterjedésű akácos monokultúrák komoly veszélyt hordoznak. Egy-egy újonnan megtelepedő károsító vagy kórokozó hirtelen fellépő robbanászerű elszaporodása esetén akár tömeges erdőpusztulásra is számítani lehet.

Akácosokat, erdőtelepítés vagy erdőfelújítás útján magról, csemetéről vagy megfelelő minőségű anyaállomány után sarjaztatással tudunk létrehozni.

Az alföldi erdőgazdálkodásban általánosan elfogadott a mesterséges erdőfelújítás. A szaporítóanyagot minősített állományból származó, a talaj felső rétegéből bányászott és alomrostálás útján nyert magból állítjuk elő.

Az első éves akác csemetéket a vegetációs idő végén emeljük ki csemetekertjeinkből és osztályozás, és válogatás után juttatjuk el az erdősítés helyszínére. Ott a gépi vagy kézi ültetést követően töre vágjuk, majd az év folyamán egyszálazzuk. A jó növekedésű állományokban már az első vegetáció végén minőségi korona alakítást, a következő években a növekedés függvényében törzsnevelést végzünk nyesés segítségével. Időben és megfelelő eréllyel végzett nevelővágásokkal 25-45 éves korra vágásérett állományt hozunk létre.

A sarjaztatás útján végzett erdőfelújításoknál a gyökérszagattással elősegítjük a gyökérsarj képződést mely záloga a megfelelő minőségű utódállomány kialakulásának.

Nyugodtan mondhatjuk, hogy az állományok önmaguk értékét képviselnek és értéket szolgáltatnak az itt élő, dolgozó emberek számára. Értéket állítunk elő akkor amikor a minősített állományok alól összegyűjtjük az évek hosszú sora alatt akkumulálódott akác magot és azt vetésre előkészítve megfelelően dokumentálva forgalmazzuk. Értéket termelnek a csemetekertek amelyek egy vegetáció alatt kiültethető méretű szaporítóanyagot biztosítanak az erdőfelújításokhoz és erdőtelepítésekhez.

Az időben végrehajtott nevelővágások során az állományok már 5-6 éves kortól kezdődően értékes karó és oszlopféléket biztosítanak az erdőgazdálkodó részére, melyek a Nyírség jó hírét messze földön megalapozzák.

A véghasználat felé közeledve mind több választék termelését hajthatjuk végre az egyre nagyobb átmérővel kitermelt faanyagból.

A véghasználati korhoz érkeve sor kerül az akác állományok fő haszon vételére azaz az erdők kitermelésére. Nincs ma hazánkban még egy olyan fafaja, amely oly sokféle méret-összetételű választéksort biztosít a piac számára mint az akác.

Megtekintve egy-egy akác fakitermelést, nem ritka a vágásterületen a 30-40 féle választék. Ha az egyes választék csoportot méret szerint még tovább bontjuk akkor ez akár 100 különböző erdei választékot is eredményezhet.

A fűrészrönk mellett a különféle állványfa és támoszlop, a cölöpfa féleségek jöhetnek szóba. Mennyiségben is jelentős a rövid kivágás vagy fagyártmány fa és a tűzifa.

A kitermelt anyagot jól felszerelt rakodókra szállítjuk be, ahol a megmunkálás koncentráltan történik a rendelkezésre álló egyszerű gépi eszközökkel.

Szinte minden választékot megkérgezünk és így kérgezetten vagy hegyezve és koronázva, esetleg felezve, negyedelve csomagoljuk egység palettákra termékeinket és juttatjuk el vevőinkhez.

A szélezett és szélezetlen fűrészáru mellett a négyoldalán fűrészelt nevelőkarók, export oszlopok hegyezve és hegyezés nélkül adják a hagyományos választék kört, a tradicionális szőlészeti termékekkel a fűrészelt és hasított szőlőkaróval, a bárdolt oszlopokkal kiegészülve.

A korábbi bányászati anyag féleségek még nyomokban a termelésben fellelhetők, helyüket az állványfa és a hosszú bányafa tovább megmunkálásából keletkező csiszolt és csiszolt szijácsmart termékek vették át.

Az akác rúdmarás bevezetésével bővült a piacra juttatható választékok köre, hiszen a kertészeti és kertépítészeti piacon használatos ágyásszegélyek, támfalak, járólapok és járófelületek a jelző és nevelőkarók a díszítő oszlopok, díszkerítések, térelválasztó paravánok, zaj és por védő védművek kialakítására is lehetőségünk nyílt.

A masszívfa felhasználására épülő kerti bútor készítésben az akác fafajnak mindig nagy szerepe volt. A különböző támlás és támla nélküli pihenőpadok, asztalok, kerti szemetesek, virágdézsák tovább színesítik a választékok körét.

A hagyományos tűzifa mindig örökzöld sláger a fapiacon. A tüzeléstechnika és a fogyasztási szokások átrendeződésével újra meg újra felfedezett termék a kalodás tűzifa, amelyet vevői igények alapján eltérő hosszban fűrészelve és hasítva 1 m^3 - es és 1 m^3 - es kiszerezésben állítunk elő. Természetesen a helyben jelentkező lakossági igényeket méteres hasábfa, kuglis és hasított tűzifa ömlesztett házhozszállításával is igyekszünk kielégíteni.

Az akácfa hasznosítása mellett jelentős mellék-haszonvételi lehetőségek is köthetőek az akácgazdálkodáshoz.

Az akác laza alommal rendelkezik, mely a maggyűjtések helyszínén a jelentkező magházföld igényeket jól kielégíti. A laza lombozatú akácosok alatt sok ehető és árusítható kalapos gomba is megtalálja életfeltételeit,

valamint számos gyógynövény növekszik akácaink árnyékába, esetenként annak koronájában.

Az akác állományok folyékony sárga aranya az akácméz, amely kiváló beltartalmi értékeiből adódóan egyik méltán világhírű magyar terméknek számít.

Az akácméz és a kiváló genetikai adottságú akác állományok tökéletes szimbiózisa figyelhető meg. A virágok megporzása nyomán képződik a folyékony sárgán aranyló méz, mellette a sárgás-barna mag hüvelyekben megbúvó akácmag... és a kör bezárult.

Érték termelődik a fából, a fák lábainál meghúzódó kísérő növényekből, az aszúrozott lombzatban sötéten bókoló fagyöngyből, a tavaszi menyegzői virág pompából és az őszi szél által a száradó termésekből zizegve földre hulló magból... Az élet örök körforgása.

Talán nem ünneprontás, ha még egy fontos kincs képző tulajdonságát megemlítem az akácnak. Tudjuk, hogy fája nagyon jó tűzifa és fontos szerepe van a háztartások téli fűtésében.

Az újra felfedezett faenergetikában mint gyorsan növő keménylombos fafajnak igen nagy szerepe lehet a közeljövőben.

A képződő nyesedék, vágástéri apadék, tuskó, fűrészüzemi melléktermék, választékolási eselék mind-mind aprítással homogenizálható és alkalmas kisüzemi (lakás) és ipari méretű (energetikai) fűtésre, energia termelésre.

Erre már rendelkezünk megfelelő gépekkel, gépsorokkal melyekkel a faanyag teljeskörű hasznosítása, begyűjtése, megmunkálása, szállítása és végeredményben az égetése, azaz az energia előállítása is megoldható, gazdaságosan.

Az akác az energetikai ültetvények életre hívásában a jó visszaserző és reprodukciós képessége, a gyors növekedése révén a közeljövőben jelentős szerepet kaphat.

Természetesen nagy odafigyelést igényel az ilyen ültetvények kezelése, ápolása, tápanyag után és visszapótlása valamint növényvédelme melyeknek kidolgozása jelenleg folyamatban van.

A fent elmondottakat figyelembe véve méltán mondhatjuk, hogy az Akác tényleg a Nyírség kincse. Az itt élő emberek számára fontos megélhetést biztosít a vele való gazdálkodás.

Hosszútávon a térség egyik legfontosabb népesség megtartó tevékenységévé léphet elő az erdőgazdálkodás.

Fontos megtalálni a megfelelő összhangot a Nyírségre jellemző természetes és természetszerű őshonos fafajokból álló erdőállományok, és az

ültetvényszerű erdőkezelés között, hogy az itt élők termelő munkájukkal biztosítani tudják megélhetésüket.

Ehhez nyújt jó segítséget az akác, már a puszta létével is. Kínálja, éljünk vele.